

KALUNDBORG ARKÆOLOGI FORENING

27. årgang nr. 1, januar 2014

FORMANDENS ORIENTERING

Siden sidst

Efteråret har været en travl og interessant tid for foreningen. Højdepunkterne har været detektoraftenen med Sonja og Finn Hemmingsen om deres metalfund fra en hidtil ukendt anløbs-/handelsplads fra jernalder/-vikingetid (18 medlemmer), udflugten til Museum Odsherred og Næsholm Borgruin (14 medlemmer) og julefrokosten med vandring i det middelalderlige Kalundborg (22 medlemmer).

Desuden inviterede Lars Jørgensen, Nationalmuseet, som tak for indsatsen de medlemmer der deltog i udgravningen ved Tissø i år, ind til Nationalmuseet for at se ”Viking”-udstillingen og høre om resultaterne af forskningsprojektet og de fremtidige planer – en meget spændende dag (12 medlemmer).

I september deltog 5 medlemmer i SDA’s Sjællandstræf om nye spændende fund og arkæologi på Bornholm. Som medlem af Arkæologiforeningen er man også medlem af SDA (Sammenlutningen af Danske Amatørarkæologer) med ret til at deltage i SDA-møder og til at købe Fund&Fortid med rabat. Begge dele kan varmt anbefales.

På udgravningsfronten fortsatte vandsoldningen af middelalderlig jord fra Højbyen indtil slutningen af oktober. Bladet ”Fund&Fortid” har skrevet en artikel om vores arbejde – I kan læse artiklen på museets hjemmeside. Derudover udgravede vi igen bronzealdergruber for Holbæk Museum, denne gang ved Tuse (5 medlemmer).

I begyndelsen af oktober åbnede vores arbejdsudstilling ”Middelalderligt affald fra Højbyen” på Kalundborg Museum, og i efterårsferien arrangerede vi en meget velbesøgt aktivitet for skolebørn, ”Bliv arkæolog for en dag”, hvor børnene kunne deltage i arbejdet ved at pille fund såsom fiskeben, fiskeskæl, småknogler, tænder, korn, plantefrø, potteskår osv. ud af det tørrede solde-materiale (145 skolebørn deltog).

Generalforsamling

Hvis der er nogen der har forslag til behandling, bedes disse indleveret til formanden i god tid inden generalforsamlingen. Leif Aage la Cour Jensen ønsker ikke genvalg til bestyrelsen hvorfor vi har brug for et nyt bestyrelsesmedlem. Hvis der er nogen der ønsker at stille op og deltage aktivt i bestyrelsesarbejdet, bedes I kontakte formanden inden generalforsamlingen.

Nye medlemmer

Et nyt medlem bydes velkommen (eller rettere sagt velkommen tilbage, da han har været medlem for mange år siden): Flemming Nielsen, som er ansat på museet og er en af de tre detektorførere hvis metalfund resulterede i Nationalmuseets undersøgelse af Tissø-området. Flemming har fundet mange fine genstande ved Tissø.

Jens Nielsen, der har været foreningens dygtige, men meget beskedne drivkraft, læremester, kasserer og redaktør i 27 år, fylder 70 år den 12. januar 2014. Tillykke Jens!

Kommende aktiviteter (se mere herom i bladet):

- **18. januar** – Kystrekognoscering
- **28. januar** – Udflugt til Nationalmuseet
- **20. februar** – Museumsforedrag v/Mads Findal Andreasen
- **25. februar** – Generalforsamling og foredrag v/Martin Pavón
- **15. marts** – Kystrekognoscering
- **27. marts** – Museumsforedrag v/Kaj Buch Jensen
- **8. april** – Generalforsamling i Museumsforeningen
- **24. april** – Museumsforedrag v/Jørn Buch
- **26. april** – Museumsforeningstur rundt i ”Hvidernes Landskab”
- **22. maj** – Museumsforedrag v/Martin Pavón
- **21. juni** – Sommerudflugt til Danmarks Borgcenter i Vordingborg

Preben Christensen holder fire foredrag om Valdemarstiden, den 5/1 (Svend, Knud og Valdemar), 12/1 (Vendertogter og borgbyggeri), 19/1 (Korstogene til Det Hellige land) og 26/1 (Saxo og Svend Aggesen), alle kl. 14-15.30 i Raklev Kirkes Sognehus. Fri entre.

David Barry

UDFLUGT TIL NATIONALMUSEET

Tirsdag den 28. januar 2014

Formålet med udflugten er at besøge den tidlige middelalderdel af museets udstilling om Danmarks middelalder og renæssance. Vi vil koncentrere os om middelalderens første århundreder.

Museumsinspektør Nils Engberg fra Nationalmuseet vil være vores guide og lærer. Nils Engberg har bl.a. foretaget udgravning af Vestborgen i Kalundborg og middelalderborgen Blafferholmen på Samsø, der brændte ned i 1300-tallet.

Gyldent alter. Omkring 1235

Nationalmuseets middelalderudstilling har efterhånden mange år på bagen. Den første del blev opbygget i 1978, og senmiddelalder- og renæssancedelen i 1992. Udstillingen tager udgangspunkt i det væsentlige forhold at med middelalderen kom kristendommen til landet.

Kristningen er et spændende tema, og i Danmark har det nok taget flere hundrede år (800-1000-tallet) før Kristus fik skubbet de gamle guder ud. Men for den almindelige bonde, betød kristendommen mon så meget som man skulle tro ud fra udstillingens opbygning?

Dette vil Nils Engberg tage udgangspunkt i ved gennemgangen af udstillingen, men vil også dvæle ved fundene fra byerne og borgene.

Nils Engberg vil også vise os museets Antikvarisk-Topografisk Arkiv, hvor alt hvad Nationalmuseet gennem årene har registreret af historisk interesse, ligger med akvareller, tegninger, udgravningsberetninger, foto m.m. ordnet sogn for sogn. Som eksempler vil vi se materialet fra udgravningerne af Vestborg og Kalundborg Slot. Der vil være tid til spørgsmål og diskussion.

Det praktiske: Transporten foregår med tog fra Kalundborg kl. 09.09 for egen regning. Vi går de ca. 700 m fra Hovedbanegården til Nationalmuseet med ankomst ca. kl. 11.30. Man kan også tilslutte sig gruppen her. Vi starter med at bruge en time på en anden del af Nationalmuseet, hvorefter vi spiser vores medbragte mad.

Gennemgangen af middelalderudstillingen med Nils Engberg begynder kl. 13.00. Vi tager toget tilbage til Kalundborg ca. kl. 16.30.

Tilmelding: Senest den **25. januar** (men helst inden) til formanden per e-mail David@Barry.DK eller telefon 5956 5660 / 4082 8024.

KYSTREKOGNOSCERING

Lørdag den 18. januar kl. 10.00

Lørdag den 15. marts kl. 09.00

Kysterosionen forårsaget af stormen Bodil har frilagt fortidsminder overalt i landet. Da der er stor sandsynlighed for at Bodil også har frilagt fortidsminder langs Kalundborgs kyster, er det vigtigt at vi foretager kystrekognoscering snarest muligt. Hvor vi tager hen de to dage, afhænger af vejrforholdene. På vores sidste rekognosceringstur langs Asnæs fandt vi to kogestensgruber (se en af dem nedenfor) og et stort (27 cm langt) forarbejde til en flintøkse. Der er bestemt mulighed for at Bodil har ædt sig ind i nogle af gravhøjene langs Asnæs, ligesom de to høje foreningen udgravede for mange år siden.

Det praktiske: Vi mødes på museet og deles om kørsel i egne biler. Tilmelding til formanden senest henholdsvis den 16. januar og den 13. marts. Husk varmt tøj, regnslag, gode sko, mad og drikkevarer.

FLINT FRA HALVØEN ASNÆS VED KALUNDBORG FJORD

Flint som råstoffsressource

Fremstilling i stor stil af yngre stenalders økser af flint har krævet fornuftig adgang til betragtelige mængder flint af god kvalitet. Dette råstof må have været særdeles værdifuldt og har utvivlsomt været genstand for handel eller vareudveksling. Fænomenet flinthandel er blandt andet fremlagt af Therkel Mathiassen (Mathiassen 1934). Her fremlægger Mathiassen fund af et stort antal flintplanker fra nordkysten af Stevns og enkelte andre lokaliteter. Mathiassen nævner, at økser af dansk eller skånsk flint er fundet langt oppe i Sverige og Norge. Der henvises ligeledes til påvist flinthandel andre steder i Europa. Den karakteristiske flint fra Grand Pressigny i Frankrig er for eksempel fundet over et areal, der strækker sig fra Bretagne til Belgien og Schweiz. I ”Danmarks Oldtid” (Jensen 2001) er der på side 330 et kort over europæiske flintminer, der var i brug i yngre stenalder. Således i Danmark på syv lokaliteter, i Sydsverige en, i England 17 og i det øvrige Europa 99.

I Danmark er det vel flintminerne ved Hov og Bjerre i Thy, der er de bedst kendte (Becker 1958a, 1958b, 1958c, 1966). Flintminerne i Thy består af et stort antal indtil 8 meter dybe skakter med vandrette gange, såkaldte stoller, der er hugget ud i skivekridtet, som netop her når op til overfladen. Stollerne følger de flintførende lag i kridtet. Minerne dateres til tidligt i yngre stenalder og må betragtes som led i en rationel produktion, som var beregnet på et større marked.

Der er helt klart lagt et kolossalt arbejde i at anlægge flintminerne i Thy. Så må det have været ulige nemmere at udnytte flinten fra de åbne kridtklinter ved Møn, Stevns og Fornæs, hvor flinten kan ses liggende frit fremme i bælder i kridtlagene og som følge deraf i store mængder på strandbredderne foran de eroderede kridtklinter. De nævnte steder er der da også påvist omfattende udnyttelse af råstoffet flint.

Men også stejle moræneskrænter med gode flintforekomster ser ud til at kunne være udnyttet. Således på den lille ø Hjelm, hvor man i forbindelse med undersøgelser af marsk Stigs borganlæg foretog supplerende undersøgelser vedrørende forholdene på øen i yngre stenalder. Man kom frem til, at en betragtelig produktion af økseplanker til videre forarbejdning havde fundet sted. Omfanget af denne produktion har tilsyneladende haft et betydeligt større omfang, end stenalderbefolkningen på den lille ø selv havde behov for (Rasmussen 2002). Man forestiller sig, at flint fra Hjelm er blevet sejlet ind til fastlandet eller længere væk for at indgå i en eller anden form for vareudveksling. Økseplankerne fra Hjelm er alle af den såkaldte Danienflint, og det ser dermed ud til, at udnyttelsen af netop denne flinttype har været attraktiv på Hjelm.

Asnæs

Halvøen Asnæs syd for Kalundborg Fjord består af moræneler, der indeholder en hel del flint af høj kvalitet. I dette tilfælde er der tale om Senonflint. Meget tyder på, at der er tale om istransporteret flint af samme oprindelse som den velkendte Falster-flint med Hasselø på Sydfalster som primær forekomst. I de stenede strandvolde neden for kystskrænterne på Asnæshalvøen ligger der således store forekomster af let tilgængelig flint. Denne flintressource er så vidt vides ikke publiceret, men den er dog nævnt en passant af Anders Fischer (Fischer 1989).

Geolog Erik Madsen

For en del år siden modtog Kalundborg Museum en stor samling flint, der havde tilhørt geolog Erik Madsen, som sammen med sin hustru Henny havde afsøgt hele kystlinjen af Vestsjælland fra Vrøj nordnordøst for Kalundborg over spidsen af Røsnæs, via Asnæs og Reersø til Stignæs. Madsen havde blandt andet forventninger om at gøre palæolitiske fund, der var ældre end sidste istid, men samtidig foretog han optælling af forekomster af flint, og et stort materiale blev hjembragt (Madsen 1982). Madsens materiale fra Asnæs blev i 2007 grundigt gennemgået af arkæolog Anne Birgitte Gebauer, der har skrevet en fyldestgørende rapport (KAM j.nr. 2007-013). Madsens

notater er omfattende og indeholder kortmateriale over forskellige kystlokaliteter samt informationer om deres indhold af bearbejdet flint. I Madsens publikation er der et foto af to ”håndkiler”, men de er nu næppe palæolitiske, som Madsen mente, idet de mest af alt ligner forarbejder til fladehuggede segle fra dolktid/ældre bronzealder. Der er der i øvrigt fundet mange af langs Asnæshalvøens kyster.

Ud over Erik Madsens systematiske undersøgelser har undertegnede kendskab til en hel del ufærdige flintforarbejder af forskellige typer på Kalundborg Museums magasin, i private samlinger og fra mine egne kystrekognosceringer.

Ældre stenalder

Der synes med en enkelt mulig undtagelse ikke at være gjort sikre palæolitiske fund langs kysten af Asnæshalvøen. Derimod er der kendskab til en hel del vandrullede og saltvandspatinerede kerne- og skiveøkser, der kan dateres til Kongemose/Ertebøllekultur. De må antages at repræsentere havopslugte mesolitiske bopladser, hvorfra de er skyllet ind eller transporteret med fastgroede tangplanter. Fundene viser ikke overraskende, at den mesolitiske befolkning udnyttede den gode flint, men dette fandt formodentlig kun sted til eget behov.

Yngre stenalder

Fra yngre stenalder foreligger der en hel del ufærdige økseplanker, hvoraf de fleste er vandrullede og saltvandspatinerede. Det er indtrykket, at der overvejende er tale om forarbejder, der efter nogle få indledende grove tilhugningsslag er kasseret og efterladt. Det tager kun få øjeblikke at foretage den indledende tilhugning for at afprøve flintens kvalitet. Samtidig genererer denne tilhugningsfase store og grove cortexdækkede afslag, som der også er fundet mange af langs kysterne på Asnæs. Der kendes en hel del økseplanker fra Erik Madsens samling, men også fra flere andre samlinger, blandt andet 11 eksemplarer tilhørende Sonja og Finn Hemmingsen, Kalundborg Arkæologiforening. Indtil videre har undertegnede kendskab til mindst 13 forarbejder til firesidede neolitiske økser.

Lis Therkelsen og Ernst Christiansen med tre økseforarbejder

Økseforarbejder fra Asnæs

En øksefabrik

Generelt tyder det på, at de neolitiske økser er blevet færdigt tildannede andetsteds end der, hvor plankerne er fremstillet. I Danmark kendes nogle få produktionspladser, hvor flintøkser er masseproduceret af flintplanker, der er bragt til pladserne udefra. Et udsnit af en sådan produktionsplads blev i 2008 udgravet af Kalundborg Museum. Undersøgelsen fandt sted under ledelse af arkæolog Benny Staal syd for landsbyen Melby nær Kalundborg. Undertegnede havde fornøjelsen af at deltage i udgravningen sammen med et par arkæologistuderende.

Pladsen var beliggende ved kanten af et mindre forhistorisk vandhul og i kort afstand fra stenalderens strandvolde i den fossile Kalundborg Inderfjord. Der blev udgravet godt 50 kvadratmeter kulturlag med langt over 80.000 flintafslag fra fremstilling af firesidede neolitiske økser. En lille smule keramik dateres til omkring overgangen mellem tidlig- og mellemneolitisk tragtbægerkultur, en datering der understøttes af nogle få flintredskaber. Det var karakteristisk, at der stort set ikke fandtes afslag med cortex, ligesom store cortexdækkede åbningsafslag var totalt fraværende. Det må betyde, at økserne er blevet fremstillet af tilhuggede økseplanker transporteret til værkstedspladsen.

Da der helt lokalt ved øksefabrikken tilsyneladende ikke findes velegnet flint i fornuftige mængder, er det rimeligt at antage, at økseplankerne kom fra den flintrige Asnæshalvø. Med øksefabrikken placeret tæt ved bredden af stenalderfjorden har det været nemt at sejle de nødvendige økseplanker til værkstedspladsen med stambåd. På baggrund af at det kun er en del af øksefabrikken, der er udgravet, og ved sammenligning med moderne eksperimenter med fremstilling af firesidede neolitiske økser (Hansen 1983, Hansen og Madsen 1983, Kjeldsen 2007 og 2008) er det undertegnede opfattelse, at der på økseværkstedet syd for Melby med stor sandsynlighed er fremstillet mere end 1.000 økser.

Dolktid og bronzealder

De gode flintressourcer på Asnæs skinner også igennem i andre af oldtidens perioder. Det gælder for eksempel dolktid/ældre bronzealder. Her vil man især hæfte sig ved, at der er fundet et stort antal forarbejder til fladehuggede flintsegle. Også her må der være tale om ufærdige forarbejder, der efter den første grove tilhugning er blevet kasseret og efterladt på stedet. De fleste er opsamlet i de stenede strandvolde, men i forbindelse med partiel udgravning i 2007 af en Ertebølleplads (Årby Sogn sb. 365) ca. 500 meter vest for Havnemark blev der i en søgegrøft oven for kystskrænten fundet et lille depot med forarbejder til fladehuggede segle.

*Sonja Hemmingsen med forarbejder til fladehuggede segle.
Finn Hemmingsen med stor flækkeblok og stor flække*

Stor flækkeblok fra Asnæs

Desuden har Alan Thomlinson, Gl. Sorø Amts Arkæologiforening, venligt oplyst at have kendskab til et depotfund, der blandt andet indeholdt fladehuggede segle, samt forevist et forarbejde til samme type fra sin privatsamling. Indtil videre har undertegnede kendskab til mindst 125 forarbejder til fladehuggede flintsegle. En veldokumenteret udgravning på Drengåsen på Sejerø viser massefremstilling af forarbejder til fladehuggede segle (Kempfner-Jørgensen og Liversage 1985). Udgraveren har beregnet, at der i dolktid på denne lokalitet har været fremstillet 450-670 segle. Drengåsen er en ud af flere værkstedspladser på Sejerø fra samme periode.

Yngre bronzealder er på Asnæshalvøen rigt repræsenteret i form af de karakteristiske store flækker, der blev anvendt til fremstilling af flintsegle af en type, hvoraf der kendes et skæftet eksemplar fra Stenild Mose (Blinkenberg 1898). Atter er der tale om stærkt vandrullede eksemplarer, der, dengang de blev fremstillet, sandsynligvis ikke har været anvendelige til det tiltænkte formål. De store flækker er repræsenteret ved mindst 240 eksemplarer, således at udnyttelsen på det nærmeste antager industriel karakter. Mindst en af flækkerne er en sømflække eller rygflække, der viser, at flækkeblokke er omhyggeligt præpareret, før systematisk afspaltning af flækker fandt sted. Rygflækken indgår i en stor samling vandrullet strandvoldsflint fra Asnæshalvøen tilhørende Linda Eriksen, Kalundborg. Rygflækken viser, at de store flækker til flækkesegle, der i øvrigt betragtes som ledetype for sidste halvdel af yngre bronzealder, er fremstillet af en flintblok, der var omhyggeligt præpareret til serieproduktion af store flækker. Den systematiske fremstilling af store flækker er også belyst ved et illustrativt eksemplar af en ensidig flækkeblok med afspaltningsar efter flere store flækker (se foto). Denne flækkeblok indgår i Sonja og Finn Hemmingsens samling, og i samme samling findes der yderligere et eksemplar. På Kalundborg Museums magasin findes en blok med ar efter store flækker. Den er registreret som værende fra yngre stenalder, men undertegnede er af den opfattelse, at den nok snarere er fra yngre bronzealder.

*Store kraftige flækker fra Linda Eriksens samling.
Bemærk rygflækken til højre. Længden på flækkerne er 12-15 cm*

Foruden de nævnte store flækker kan nævnes, at der inden for et mindre område på dyrket mark, ”Ålehusmarken” tæt ned til flad kyst, fra flere privatsamlinger er kendskab til færdige flækkesegle i et anslået antal på et par hundrede eller flere (Jensen 2006, note 22, Nielsen 1995). Hvordan dette ret store antal flækkesegle skal forstås, er ikke helt afklaret. De kan naturligvis have været anvendt på stedet, men det store antal – og der ligger uden tvivl flere – begynder at minde lidt om forholdene ved Tommestrup på Stevns. Her er opsamlet 3.500 flintredskaber, hvoraf over halvdelen er kraftige flækkesegle af yngre bronzealder-type. Det er antydnet, at de mange flækkesegle kan repræsentere en flækkeseglsfabrik (Gregersen 1960). En senere gennemgang af materialet har vist, at en stor del af seglene i realiteten er affald fra produktion af flækkesegle (Högberg & Olausson 2005).

*Flækkesegle fra ”Ålehusmarken” fra Egon ”Columbus” Iversens samling.
Længden på seglene er 10-15 cm*

Perspektiver

De mange forarbejdede, der er fundet på Asnæs, peger stærkt i retning af, at den gode flint er systematisk og intensivt udnyttet i såvel neolitisk tid som i bronzealder. I denne forbindelse er økseværkstedet syd for Melby interessant, idet det befinder sig blot et par timers

sejlads i stammebåd fra de gode flintressourcer. Man skal måske forestille sig, at en befolkning ude på halvøen har tilkæmpet sig rettighed til udvindingen af flinten. Her ude har andre kunnet erhverve sig økseplanker til færdig forarbejdning af neolitiske økser andetsteds. I dolktid/ældre bronzealder har hovedvægten været lagt på forarbejder til fladehuggede flintsegle, mens det i sidste halvdel af yngre bronzealder er store kraftige flækker, der er produceret i stort antal. Flækkesegle er almindeligt forekommende på yngre bronzealder-bopladser, men der er intet, der tyder på, at det er dér, de er produceret. Fremstillingen må have fundet sted på specielle værkstedspladser. Af dem er der imidlertid kun publiceret nogle få. Det gælder Gærup i Thy (Kristensen 2005) og Kristianstad i Skåne (Högberg 2005), Tommestrup på Stevns (Gregersen 1960) samt ”Ålehusmarken” på Asnæs (Jensen 2006, note 22, Nielsen 1995).

Fremtidigt arbejde

Undertegnede har planlagt at arbejde videre med emnet og efterlyser derfor fund og oplysninger af enhver art med relation til forarbejder og færdige oldsager af flint fundet langs kysterne af Asnæshalvøen.

Litteratur

Becker, C. J., 1958a: Bjergminedrift i Thy. Nationalmuseets Arbejdsmark 1958.

Becker, C. J., 1958b: Bjergværksdrift i Thy. SKALK 1958:1.

Becker, C. J., 1958c: En 4000-årig skuffelse. SKALK 1958:4.

Becker, C. J., 1966: Vor ældste industri. SKALK 1966:1.

Blinkenberg, Christian, 1898: Skæftede Stenalderens Redskaber. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1898.

Fischer, Anders, 1989: Kulturhistoriske interesser i undersøgelsesområdet. I: Havbundsundersøgelser. Råstoffer og fredningsinteresser. Sejerø Bugt. Skov- og Naturstyrelsen. Miljøministeriet. 1989.

Gregersen, Søren, 1960: EFTERLYST. SKALK 1960:4.

Hansen, Peter Vemming, 1983: Hastrup Vænget – et flintværksted fra yngre stenalder. Antikvariske Studier 6. 1983.

Hansen, Peter Vemming og Bo Madsen, 1983: Flint Axe Manufacture in the Neolithic. An Experimental Investigation of a Flint Axe Manufacture Site at Hastrup Vænget, East Zealand. *Journal of Danish Archaeology* vol. 2, 1983.

Högberg, Anders, 2005. Hanaskog – en nyopptäckt produktionsplats för lövknivar. *Ale. Historisk tidsskrift för Skåne, Halland og Blekinge*, nr. 1, 2005.

Högberg, Anders & Deborah Olausson, 2005: Flinta under yngre bronzålderen. I: Goldhahn, Joakim (red.). *Mellan sten og järn*. 2005.

Jensen, Helle Juel, 2006: Flintknive fra bronzealder, note 22. *KUML* 2006.

Jensen, Jørgen, 2001: Danmarks Oldtid. Stenalder 13.000-2.000 f.Kr.

Kempfner-Jørgensen, Lars og David Liversage, 1985: Mere om Sejerøs forhistorie. En stenalderboplads, et kulthus og et flintværksted. Fra Holbæk Amt. 1985.

Kjeldsen, Nils Hyberst, 2007: Yngre stenalders slebne 4-sidede flintøkser. *Fund&Fortid*. 4 – 2007.

Kjeldsen, Nils Hyberst, 2008: Yngre stenalders slebne 4-sidede flintøkser. *Fund&Fortid*. 1 – 2008.

Kristensen, Axel, 2005: Nogle halvgrimme flintflækker: Thisted Museum. *Historisk Årbog* 2005. Thy og Vester Han Herred.

Madsen, Erik, 1982: "Asnæs-flinten"; en første meddelelse. *Dansk Geologisk Forening. Årsskrift for 1982*.

Mathiassen, Therkel, 1934: Flinthandel. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1934.

Nielsen, Jens, 1995: 72 høje og stenrøser. *Medlemsblad Kalundborg Arkæologiforening*, 9. årgang, nr. 3. 1995.

Rasmussen, Uffe, 2002: Hjelm i forhistorisk tid. I: Pauline Asingh & Nils Engberg: *Marsk Stig og de fredløse på Hjelm*. Ebeltoft Museum/Jysk Arkæologisk Selskab 2002.

BOGUDGIVELSE

Strejftog gennem STENALDEREN i Raklev Sogn Af Jens Nielsen

Man bliver stum af forundring, når man ser en kæmpehøj. Her er oldtidens spor i vores landskab – og her er mange. Man ser de tunge sten, og ens sind fyldes med spørgsmål: Hvem blev gravlagt? Hvem gravede? Hvem sled med de tunge sten?

Var det med glæde eller sorg, man slæbte? Kendte de arbejdende ham, for hvis ære man sled? Gjorde de det af sig selv, eller blev de beordret dertil? Hvad talte de om? Man bliver stum af beundring, når man ser en gravhøj. Stenene kan fortælle hvordan, de taler nemlig uforgængelighedens sprog, men alt det forgængelige, fortidens mennesker med deres følelser og liv, det bliver gætterier og ubesvarede spørgsmål.

Måske kan denne bog give svar på nogle af disse spørgsmål og skabe klarhed over, hvordan levevilkårene dengang har været for de mange generationer af mennesker, der levede i Raklev Sogn i den periode, vi kender som stenalderen.

Strejftog gennem STENALDEREN i Raklev Sogn.

Tekst: Jens Nielsen.

Foto: Svend Petersen.

Layout: Anders Hjort-Jørgensen. Forlaget desAHjn.

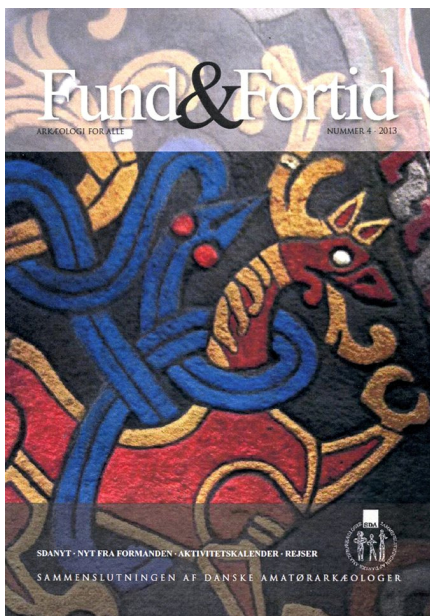
130 sider, illustreret. Udkom november 2013.

1. udgave, hardcover. **Kr. 150,-.**

(for medlemmer af Raklev Lokalarkiv **kr. 100,-**).

Forhandles af **Raklev Lokalarkiv** og **Kalundborg Museum.**

Kan bestilles ved henvendelse til e-mail: rudbirthe@larsen.dk

Fund&Fortid

Interessante artikler for både arkæologer og amatørarkæologer. Bladet, der er Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologers medlemsblad, udkommer fire gange årligt. For vore medlemmer koster et årsabonnement kr. 200.

Se artiklen om Arkæologiforeningens arbejde med vandsoldning af middelalderlig jord fra Højbyen (Fund&Fortid nr. 4, 2013) på museets hjemmeside:

<http://kalmus.dk/kaf/KAF.pdf>

GENERALFORSAMLING OG FOREDRAG

**Tirsdag den 25. februar
Kl. 19.00 i museets foredragssal**

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Fremlæggelse og godkendelse af revideret regnskab
4. Valg af bestyrelse og suppleanter:
 På valg til bestyrelsen er:
 Karen Boysen
 Leif Aage la Cour Jensen (der ikke ønsker genvalg)
5. Valg af revisorer og suppleanter
6. Fremlæggelse af planer for det kommende år
7. Behandling af indkomne forslag
8. Fastlæggelse af kontingent for 2015
9. Vedtægtsændringer
10. Eventuelt

Foredrag af middelalderarkæolog Martin Pavón:

Efter generalforsamlingen vil Martin Pavón holde et foredrag om det sidste par års spændende udgravninger af kulturlag fra 1100-tallet til 1300-tallet rundt om i Højbyen. Martin Pavón vil bl.a. præsentere og fortolke anlægsspor og fund fra Adelgade, Torvet, Slotsvænget, Slotsgade, Bag Slotsgraven og Lundevej.